



საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი  
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

## ქალთა პოლიტიკური გაძლიერება და საქართველოს დემოკრატიზაცია: რატომ არის მნიშვნელოვანი პარლამენტის ინკლუზიურობა?

ნინო სამხარაძე <sup>1</sup>

### მოკლე შინაარსი

ინკლუზიური პოლიტიკური პროცესი საქართველოს ევროპეიზაციის უმთავრესი ფაქტორია. ინკლუზიურობის ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტი კი ქალთა პოლიტიკურ გაძლიერებას და გადაწყვეტილების მიღებაში მათი ჩართულობის გაზრდას გულისხმობს. 2023 წლის მარტში ე.წ. „აგენტების კანონის“ საპარლამენტო განხილვებმა აჩვენა, რომ ქალი პოლიტიკოსების აქტიურობას პოლიტიკურ პროცესებში არაერთი დადებითი ცვლილების შეტანა შეუძლია. შესაბამისად, საპარლამენტო საქმიანობაში მათი დადებითი როლის შესწავლა და წახალისება მნიშვნელოვანია ევროინტეგრაციის გზაზე. საქართველოში, ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების მიზნით, არაერთი რეფორმა განხორციელდა, რის შედეგადაც, მათი რაოდენობრივი წარმომადგენლობა პოლიტიკურ ინსტიტუტებში გაიზარდა. თუმცა, ეს საკმარისი არ არის გადაწყვეტილების მიღების პროცესებზე მათი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისთვის: პოლარიზებული პოლიტიკური გარემოსა და ქვეყანაში არსებული სტერეოტიპული განწყობების ფონზე, ქალი პოლიტიკოსებისთვის კვლავ ბევრი გამოწვევა არსებობს.

პოლიტიკის ნარკვევი იკვლევს, თუ რა სარგებელი შეიძლება მოუტანოს ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის გაძლიერებამ ქვეყანას ევროპეიზაციის გზაზე, რა განსაკუთრებული სიძნელების წინაშე დგანან ქალი დეპუტატები პარლამენტში მუშაობისას, და რა შეიძლება გაკეთდეს ამ სირთულეების დასაძლევად. პირველ ეტაპზე, ნაშრომში შეფასებულია ქალი დეპუტატების წარმომადგენლობა საქართველოს

<sup>1</sup> პოლიტიკის ანალიტიკოსი, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.

პარლამენტში, შემდეგ, გაანალიზებულია ქალი პოლიტიკოსების განსხვავებული და ძლიერი მხარეები, რითაც მათ შეუძლიათ მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა ჯანსაღი პოლიტიკური პროცესის წარმართვაში. მომდევნო ნაწილში გამოკვეთილია პრობლემები, რომლებიც მათ პოლიტიკური საქმიანობის განხორციელებაში უშლით ხელს. ბოლოს, პოლიტიკის ნარკვევი შესაბამის აქტორებს - პარლამენტს, პოლიტიკურ პარტიებს და ქალ პოლიტიკოსებს - ამ გამოწვევებთან გამკლავებისთვის რეკომენდაციებს სთავაზობს.

**საკვანძო სიტყვები:** საქართველოს პარლამენტი, ქალი დეპუტატები, ქალი ამომრჩეველი

## შესავალი

საქართველოში პოლიტიკური პროცესი, ძირითადად, განსაზღვრულია რადიკალიზებული და არასაგნობრივი პარტიათაშორისი დაპირისპირებით, რაც ქვეყანას ევროპეიზაციის პერსპექტივასთან უფრო და უფრო აშორებს. ერთ-ერთი თვალშისაცემი ხარვეზი ქართულ პოლიტიკაში არის ის, რომ ქალი პოლიტიკოსების ხედვები მეინსტრიმული პოლიტიკის მიღება დარჩენილი. ისინი მხოლოდ ფორმალურად არსებობს, რაც ვერ ეხმარება საგნობრივი და ინკლუზიური პოლიტიკური დისკურსის ფორმირებას - ქალი ამომრჩევლისთვის აქტუალური სპეციფიკური საკითხები პოლიტიკური ელიტების ყურადღების მიღმა რჩება მაშინ, როდესაც ისინი ამომრჩევლის 54% შეადგენენ (CEC nd.). მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გაზრდის მიზნით რამდენიმე რეფორმა განხორციელდა, პოლიტიკურ პროცესებზე მათი გავლენის რეალური მექანიზმები სუსტია, რაც ისედაც შენელებულ ევროინტეგრაციას ხელს ვერ უწყობს და დამატებით გამოწვევად ისახება.

პოლიტიკის ნარკვევი, საქართველოს პარლამენტში ქალ დეპუტატთა მუშაობის მაგალითზე დაყრდნობით, ცდილობს, გააანალიზოს, რა სიძნელების წინაშე დგანან ქალი პოლიტიკოსები, რატომ არის ქალ პოლიტიკოსთა გაძლიერება მნიშვნელოვანი ქვეყნის ევროპული მომავლისთვის და რა უნდა გაკეთდეს ამ მხრივ მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. ამ მიზნით, გაანალიზებულია სამეცნიერო ლიტერატურა, საერთაშორისო ინდექსები, საქართველოს პარლამენტის შესახებ საჯარო ინფორმაცია, ასევე, პირადი ინტერვიუები როგორც საპარლამენტო უმრავლესობის, ისე საპარლამენტო ოპოზიციის წევრ ქალ დეპუტატებთან.

## ქალი დეპუტატების პრობლემური გზა საპარლამენტო მანდატამდე

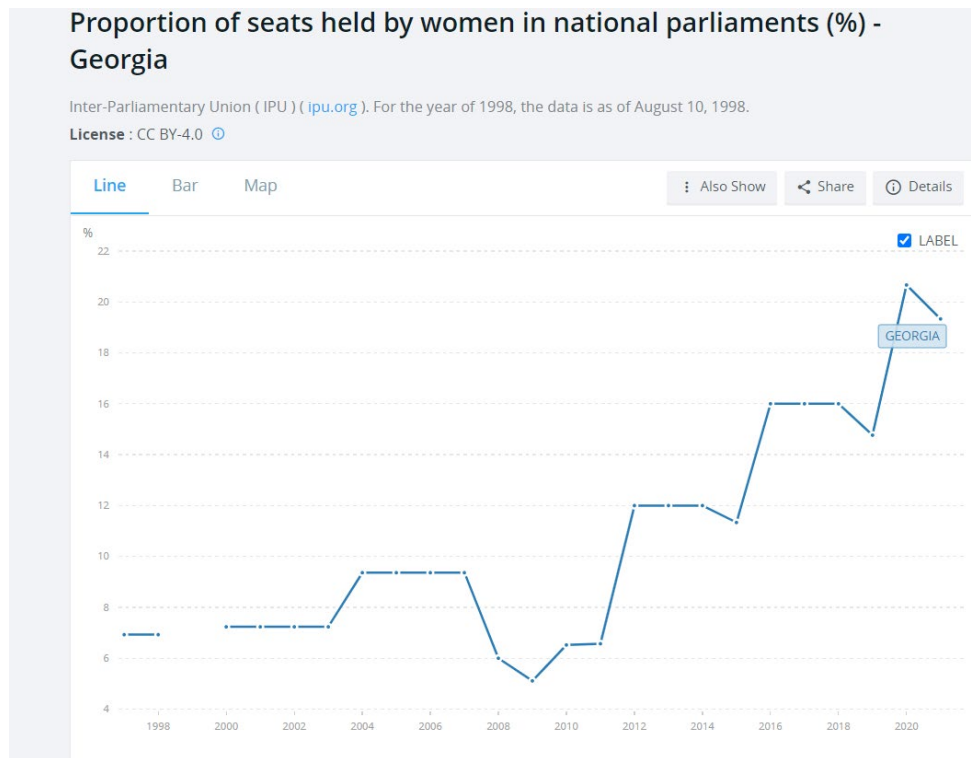
იმ ფონზე, რომ ინკლუზიურობა დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია, ქალი პოლიტიკოსების საპარლამენტო წარმომადგენლობის ანალიზი ფართო სურათს გვაძლევს იმის შესახებ, თუ რამდენად ახლოს არის საქართველო ამ მიმართულებით ევროპულ სტანდარტთან. ქართული ოცნების მმართველობის ქვეშ, ამ მხრივ, არაერთი რეფორმა განხორციელდა, რის შედეგადაც, ბოლო წლების განმავლობაში, ეს მაჩვენებელი ზრდადია (დიაგრამა 1), თუმცა არა მაინცდამაინც მაღალი (18.7%) (კუნჭულია 2022)<sup>2</sup>.

ქალი პარლამენტარების ჯერ კიდევ არასაკმარის წარმომადგენლობაზე მიუთითებენ საერთაშორისო მაჩვენებლები, როგორცაა საერთაშორისო საპარლამენტთაშორისო კავშირის 2022 წლის ინდექსი, რომლის მიხედვითაც, საქართველო პარლამენტში ქალ

<sup>2</sup> 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ რამდენიმე ოპოზიციონერმა დეპუტატმა, მათ შორის, 4-მა ქალმა საპარლამენტო მანდატზე უარი თქვა.

წევრთა რაოდენობით 193 სახელმწიფოს შორის 121-ე ადგილზეა (IPU 2022). 2022 წლის გენდერული მგრძობელობის ინდექსის მიხედვით კი, საქართველოს 61.78 ქულა აქვს, რაც ევროკავშირის საშუალო მაჩვენებელზე დაახლოებით 7 ქულით დაბალია და მაქსიმალური 100 ქულისგან საკმაოდ შორსაა (EIGE 2022). შესაბამისად, ცხადია, რომ ზრდადი დინამიკის მიღმა, ფართო სურათში, გარკვეული ხარვეზები მაინც არსებობს, რომელთა კვლევა მათზე ადეკვატური რეაგირების მიზნით აუცილებელია.

**დიაგრამა 1: საქართველოს მეათე მოწვევის პარლამენტში ქალი დეპუტატების პროპორციული მაჩვენებელი**



წყარო: <https://data.worldbank.org/indicator/SG.GEN.PARL.ZS?locations=GE>

ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა, შესაძლოა, იყოს ქალების მიმართ ნდობის საკითხი როგორც პარტიებში, ისე ამომრჩეველში, რისი ილუსტრაციაც არის ის, რომ ქალი პოლიტიკოსები ნაკლებად არიან წარმოდგენილი და არჩეული მაჟორიტარულ კანდიდატებს შორის. 2020 წლის საქართველოს საპარლამენტო არჩევნებში რეგისტრირებული პარტიული სიისა და მაჟორიტარი კანდიდატებიდან ქალთა ხვედრითი წილი, შესაბამისად, 44.30% და 21.84% იყო (PoG 2022). მიმდინარე მოწვევის პარლამენტში ამჟამად მხოლოდ პარტიული სიით არჩეული ქალი დეპუტატები მუშაობენ. ეს მოცემულობა, შესაძლოა, დაკავშირებული იყოს გავრცელებულ მოსაზრებასთან, რომ ქალი კანდიდატისთვის, ტრადიციულად, რთულია მამაკაც კონკურენტთან თანაბარ ინდივიდუალურ კონკურენციაში შესვლა: წინასწარჩვენო ბრძოლის დროს, ტრადიციულად, დამაბრკოლებელ გარემოებად მიიჩნევა ქალის სუსტი სოციოეკონომიკური მდგომარეობა და საოჯახო საქმიანობაზე მეტი მიჯაჭვულობა (Kittilson

2021; Inglehart & Norris 2003). ამასთან, როგორც წესი, ის უფრო ხშირად ხდება სტერეოტიპული დაბრკოლებების მსხვერპლი საზოგადოების თვალში, ბევრად ადვილია მისი რეპუტაციის შელახვა, შესაბამისად მის პოლიტიკურ საქმიანობაზე გავლენის მოხდენა (აქუბარდია 2023; ბუჩუკური 2023; UN Women 2017). ყველაფერი ეს ქალ პოლიტიკოსს, პოლიტიკურ პროცესზე ხელმისაწვდომობის არეალს უმცირებს, განსაკუთრებით წინასაარჩევნო პერიოდში, რაც მის მიმართ ნდობის ფორმირებას ხელს ვერ უწყობს.

ამგვარად, მიუხედავად საქართველოს პარლამენტში ქალი დეპუტატების ზრდადი დინამიკისა, ფართო სურათში კარგად ჩანს, რომ ქალთა საპარლამენტო წარმომადგენლობა და შედეგიანი მუშაობა საქართველოში გარკვეული პრობლემების წინაშე დგას, რომელთა მოგვარებაზე მუშაობაც ქვეყანას ახლა, ევროინტეგრაციის პროცესის ასეთ მნიშვნელოვან ეტაპზე, სასიცოცხლოდ სჭირდება.

## რატომ არის ქალი პოლიტიკოსების გაძლიერება პარლამენტში მნიშვნელოვანი?

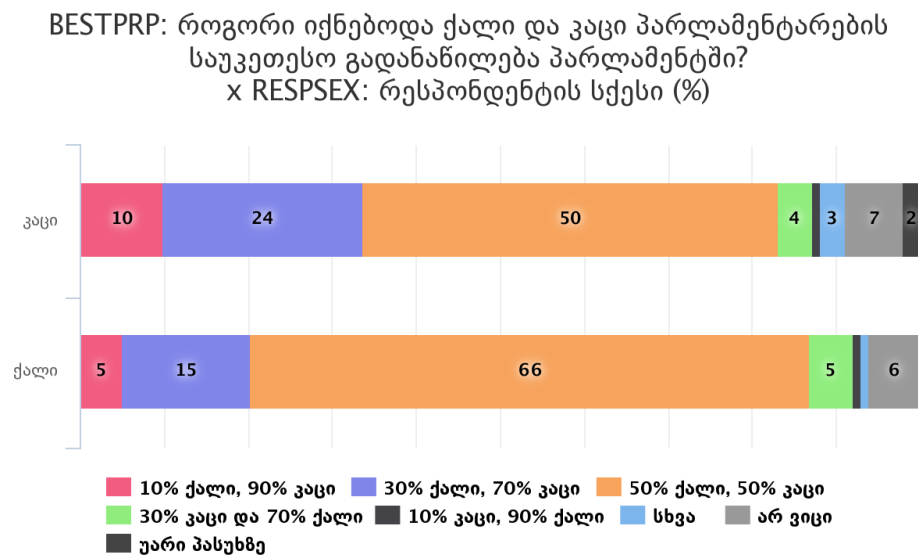
მიჩნეულია, რომ ქალი პოლიტიკოსების გაძლიერება დადებითი და კონსტრუქციული მიმართულებით ცვლის პოლიტიკის შინაარსსაც და ფორმასაც (O'Brien & Piscopo 2019; Franceschut et al. 2012). ქალებს, ამ თვალსაზრისით, რამდენიმე თვისება გამოარჩევთ: ისინი მამაკაცებთან შედარებით ნაკლებად რადიკალურები არიან გამოხატვის ფორმებში, ადვილად შეუძლიათ კომპრომისებზე წასვლა და გარკვეული საკითხების გარშემო თანამშრომლობა განურჩევლად პოლიტიკური შეხედულებების განსხვავებისა. საქართველოშიც ქალი დეპუტატები მამაკაცებზე მეტად არიან მიდრეკილი დეპოლარიზაციისა და თანამშრომლობაზე დაფუძნებული პოლიტიკისკენ, რაც საქართველოს პარლამენტში არსებული პრაქტიკითაც დასტურდება (აქუბარდია 2023, ბუჩუკური 2023).

სხვადასხვა პოლიტიკური შეხედულებებისა და პარტიული კუთვნილების ქალებისთვის ადვილია პარტიათაშორისი მობილიზება გენდერულად სენსიტიურ სპეციფიკური პრობლემების გარშემო, როგორცაა სექსუალური შევიწროება ან ძალადობა (Interpressnews 2023), რამაც, შესაძლოა, გაზარდოს კონკურენტების მიმართ ლოიალობა და თანამშრომლობის სივრცე. საინტერესოა შემთხვევა, როდესაც საპარლამენტო ოპოზიციის ქალმა დეპუტატებმა ერთობლივი მხარდაჭერა გამოუცხადეს მმართველი გუნდის წევრს, თეა წულუკიანს, როდესაც გაუღერდა მისი, როგორც სპორტის ქალი მინისტრის პრობლემების შესახებ სპორტულ ფედერაციებთან ურთიერთობაში, რომელიც ქალის უფლებებს ეხება (ცქიფურიშვილი 2022; ბუჩუკური 2023). ვიწროპარტიული კუთვნილება ვერ იქცა ხელისშემშლელ ფაქტორად, როდესაც საქმე გენდერულად მგრძობიარე საკითხს უკავშირდებოდა. ეს შემთხვევა იმაზე მიუთითებს, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში დამაზიანებელი პოლარიზაციის მაღალი ხარისხი არსებობს, ქალთა პრობლემებზე და მათ საჭიროებებზე ფოკუსირებული მუშაობა, შესაძლოა, ინტერპარტიული კომუნიკაციის თვალსაზრისით გამაერთიანებელ ფაქტორად იქცეს, რაც

საქართველოში თანამშრომლობაზე დაფუძნებული პოლიტიკური კულტურის მშენებლობისთვის მნიშვნელოვანი რესურსია.

გარდა ამისა, ქალებს დადებითი ცვლილების შეტანა შეუძლიათ სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ საზოგადოებრივი ნდობის გაზრდის თვალსაზრისით, რაც დემოკრატიის გაძლიერებისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. სტერეოტიპულად მიიჩნევა, რომ ამომრჩეველი ქალ კანდიდატს ძლიერ ლიდერად იშვიათად აღიქვამს და ეს ერთ-ერთი ნეგატიური ფაქტორია ხმის მიცემის დროს ქალი კანდიდატი სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღებისას. სხვადასხვა კვლევების მიხედვით, საზოგადოებაში გავრცელებულია აზრი, რომ კაცები ქალებთან შედარებით უკეთესი პოლიტიკური ლიდერები არიან და რომ ზოგადად პოლიტიკა უფრო მეტად კაცებისთვის შესაფერისი სფეროა (ბაგრატია 2020). თუმცა, კამპანიის დროს არაფორმალური ურთიერთობებისას, შესაძლოა, ამომრჩეველმა ქალი პოლიტიკოსის მიმართ უფრო მეტი ნდობაც აჩვენოს (აქუბარდია 2023). ამავდროულად, მოსახლეობის (მათ შორის, მამაკაცი ამომრჩევლის) ნახევარზე მეტი ფიქრობს, რომ ქალთა რაოდენობა პარლამენტში კიდევ უფრო უნდა გაიზარდოს და მამაკაც დეპუტატთა რაოდენობას გაუთანაბრდეს (დიაგრამა 2).

**დიაგრამა 2: საზოგადოებრივი აზრი ქალი და კაცი პარლამენტარების გადანაწილების შესახებ, დეკემბერი, 2022 წელი**



NDI: საზოგადოების განწყობა საქართველოში, 2022 წლის დეკემბერი  
 წყარო: <http://caucasusbarometer.org/>

წყარო: <https://caucasusbarometer.org/ge/nd2022ge/BESTPRP-by-RESPSEX/>

შესაბამისად, საზოგადოებაში ქალი პოლიტიკოსების მიმართ გარკვეული მოთხოვნა და მოლოდინები არსებობს, თუმცა სტერეოტიპული და კულტურული დაბრკოლებები ხელს უშლის მათ გაძლიერებას და ეფექტიანობას საპარლამენტო დღის წესრიგში, რაც, თავის მხრივ, შესაძლოა ნეგატიურად აისახებოდეს, ზოგადად, პარლამენტის, როგორც

ინსტიტუტის მიმართ საზოგადოების ნდობაზე. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, ქალ დეპუტატებს რეალური შესაძლებლობა მიეცეთ, წინ წამოწიონ ამომრჩევლისთვის მნიშვნელოვანი საგნობრივი დისკუსია პარლამენტში, რასაც მათ მიმართ არსებული საზოგადოებრივი ნდობის რესურსის გარდაქმნა შეუძლია პარლამენტის, როგორც ინსტიტუტის მიმართ საზოგადოებრივ ნდობად.

ქალ პარლამენტარებს შეუძლიათ, ისეთი საკითხები დააყენონ საპარლამენტო დღის წესრიგში, რომლებიც საკუთრივ ქალი ამომრჩევლის წინაშე არსებულ გამოწვევებზეა ორიენტირებული, რადგან ქალ პოლიტიკოსებს, როგორც წესი, ამგვარი საკითხები უფრო ნათლად ესმით. მაშინაც კი, როდესაც დეპუტატის კონკრეტული ინტერესი არ არის გენდერი, ის თავისი კომპეტენციიდან გამომდინარე, მეტად აქცევს ყურადღებას ქალთა სპეციფიკურ საჭიროებებს, მაგალითისთვის, მათ ეკონომიკურ გაძლიერებას რეგიონებში, მათი დასაქმების გაზრდას საპოლიციო ან უსაფრთხოების ინსტიტუტებში, მათი უფლებების დაცვას საოკუპაციო ხაზთან და ა.შ. (Parliament of Georgia n.d.; აქუბარდია 2023).

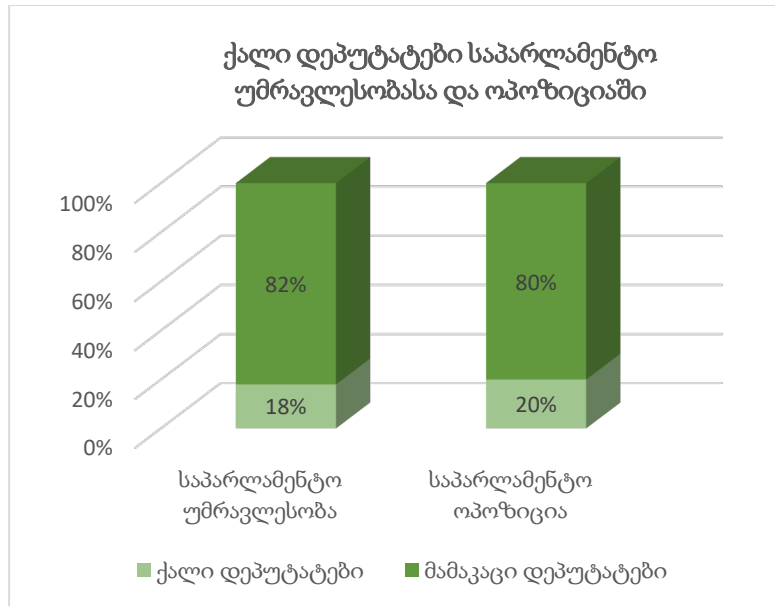
ამგვარად, ქალ პოლიტიკოსებს მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა შეუძლიათ ქვეყნის დემოკრატიზაციაში დეპოლარიზაციის, საგნობრივი დისკუსიისა და სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ საზოგადოებრივი ნდობის გაზრდის მიმართულებით. თუმცა, ქალი პოლიტიკოსები არაერთი სტრუქტურული თუ სტერეოტიპული პრობლემის წინაშე დგანან, რომელთა გადაჭრის გარეშე, დემოკრატიული სახელმწიფოს დასავლურ მოდელთან მიახლოება შორ პერსპექტივად რჩება.

## ქალი პარლამენტარები და მათ წინაშე არსებული გამოწვევები

იმ გამოწვევებზე მსჯელობისას, რომლებიც ჯერ კიდევ ხელს უშლით ქალებს, დადებითი წვლილი შეიტანონ ქვეყანაში პოლიტიკური გარემოს გაჯანსაღებაში, შეიძლება, რამდენიმე ძირითადი პრობლემა გამოიყოს.

უკომპრომისო პოლარიზაცია, რომელიც დღეს საქართველოში არსებობს, გამოუსწორებელ ზიანს აყენებს ოპოზიციონერი პარლამენტარების ეფექტიან მუშაობას, მათი უფლებების დაცვას პარლამენტში და მათ წარმომადგენლობას მმართველ პოზიციებზე. მართალია, ქალთა ხვედრითი წილი საპარლამენტო უმრავლესობაში ოპოზიციასთან შედარებით ოდნავ ნაკლებია (დიაგრამა 3), თუმცა მათემატიკურად მმართველ პარტიას დღეს უფრო მეტი ქალი დეპუტატი ჰყავს, ვიდრე ოპოზიციას (15 და 11 შესაბამისად). საპარლამენტო კომიტეტების მმართველ პოზიციებზე მოქმედი ქალი დეპუტატებიდან მხოლოდ ორი მათგანია კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილის პოზიციაზე, რაც ქმნის განცდას, რომ საპარლამენტო ოპოზიციის წევრი ქალებისთვის კიდევ უფრო შეზღუდულია საპარლამენტო ინსტრუმენტებზე ხელმისაწვდომობა და მათი ეფექტიანობა, შესაძლოა, მმართველი ძალის პოლიტიკურ ნებაზე იყოს დამოკიდებული.

**დიაგრამა 3: მეათე მოწვევის პარლამენტში ქალი დეპუტატების პროპორციული გადანაწილება საპარლამენტო უმრავლესობასა და ოპოზიციაში**



წყარო: <https://parliament.ge/parliament-members>

ამგვარად, ქალ დეპუტატთა წინაშე არსებულ გამოწვევებზე მსჯელობისას შეიძლება ისეთ ფაქტორებზე საუბარი, როგორცაა ქალთა შესახებ გენდერულად დაყოფილი შეხედულებები და ვალდებულებები, სტრუქტურული ხარვეზები და პოლიტიკური ნების საკითხი საპარლამენტო საქმიანობაში.

▪ **გენდერულად სენსიტიური გამოწვევები**

ქალი დეპუტატისთვის ისეთი საკითხები დგას გამოწვევის სახით, როგორცაა ოჯახური ვალდებულებები, რომლებიც, ქართულ საზოგადოებაში ფუნქციონალურად გენდერულადაა დაყოფილი და მიიჩნევა, რომ საკუთრივ ოჯახზე ზრუნვის თვალსაზრისით ქალი უფრო მეტად უნდა იყოს დაკავებული, ვიდრე მამაკაცი (ბაგრატია 2020). ამიტომ, პოლიტიკურ პროცესებში ჩართვისთვის ქალისთვის ბევრად უფრო რთულია დროის მენეჯმენტი - იყოს მისაწვდომი ნებისმიერ დროს შეხვედრებსა თუ განხილვებში ჩასართველად (აქუბარდია 2023; ბუჩუკური 2023; ლაშხი 2023). ხშირად საპარლამენტო პროცესი ამ ფაქტორს არ ითვალისწინებს, რაც ზღუდავს ქალთა აქტიურ მონაწილეობას დისკუსიებში.

ამასთან, ქალი კოლეგების აღქმა მამაკაცი დეპუტატების მხრიდან ხშირად არაპროფესიონალურია: საპარლამენტო მუშაობის დროს არის შემთხვევები, როდესაც მამაკაცი დეპუტატები ცდილობენ განხილვების პროცესში სხვადასხვა ფორმით ფიზიკურ შესაძლებლობებს მიმართონ და ასე გამოთიშონ ქალი ოპონენტები დისკუსიიდან - მაგალითად, ხელით შეხებით, ქალის ხმის აგრესიული გადაფარვის მცდელობით ან ქალის



მიმართ გენდერულად მოტივირებული სტერეოტიპული კომენტარებით (ბიძინაშვილი 2021). ამგვარად, კაც დეპუტატებს შორის ქალი კოლეგების მიმართ თანაბრობის არასწორი აღქმა არსებობს (ბუჩუკური 2023) და, შესაბამისად, საპარლამენტო მუშაობის საგნობრივი მხარე და პროფესიონალური დისკუსიები, ამ თვალსაზრისით, ხშირად ზიანდება.

და ბოლოს, ქალი დეპუტატი, როგორც წესი, უფრო ხშირად და ადვილად ხდება დემონიზების სამიზნე პოლიტიკური კონკურენციის დროს. ქალ პოლიტიკოსს, საზოგადოების სტერეოტიპულობიდან გამომდინარე, პირად და ოჯახურ ცხოვრებასთან დაკავშირებული მასალების თუ დეზინფორმაციის გავრცელება უფრო ადვილად აზიანებს (აქუბარდია 2023; ბუჩუკური 2023; ლაშხი 2023). ამ ყველაფრის საზიანო შედეგებს, საბოლოო ჯამში, ამდაფრებს რადიკალიზებული პოლიტიკური გარემო საქართველოში, სადაც სტერეოტიპული თუ გენდერულად სენსიტიური საკითხები ხშირად ოპონენტის გასანეიტრალებლად პოლიტიკური ბრძოლის ინსტრუმენტი ხდება. რადიკალური პოლარიზაციის პირობებში, ხშირად, ქალთა შორის სოლიდარობის მაღალი ხარისხიც ვერ უწყობს ხელს პარლამენტში ქალთა უფლებების მხრივ ეთიკური ნორმების დაცვას (ბუჩუკური 2023), რადგან მაშინაც კი, როცა საქმე საერთო პრობლემას ეხება, საპარლამენტო უმრავლესობისა და ოპოზიციის ქალ დეპუტატებს შორის ხიდჩატეხილობის ხარისხი დიდია.

#### ▪ სტრუქტურული საპარლამენტო პრობლემები

გარდა გენდერულად მგრძობიარე საკითხებისა, მნიშვნელოვანია თავად საქართველოს პარლამენტში არსებული სტრუქტურული პრობლემები, როგორცაა გენდერული და ეთიკის საბჭოების ეფექტიანობა ქალთა გაძლიერების თვალსაზრისით და ამ მხრივ პოლიტიკური ნების ფაქტორი.

თუ საპარლამენტო საბჭოებში ზოგადად ქალთა წევრობის და მუშაობის მაჩვენებლებს შევხედავთ, ვნახავთ, რომ ეთიკის საბჭოში არცერთი ქალი დეპუტატი არ არის, რაც პრობლემას წარმოადგენს. ეთიკის საბჭო არის ის სტრუქტურა, რომელმაც რეაგირება უნდა მოახდინოს გენდერული ნიშნით ეთიკური ნორმების დარღვევაზე. იმ ფონზე, რომ ეთიკის საბჭოს მიერ დარღვევების გამოკვეთა და შემდეგ მათი აღსრულება მაინცდამაინც ეფექტიანი არ არის (აქუბარდია 2023; ბუჩუკური 2023), ამგვარი დაკომპლექტებით (საბჭოს 12 წევრიდან ყველა მამაკაცია) საბჭოსთვის განაცხადით მიმართვას, შესაძლოა, სულაც აზრი ეკარგებოდეს (PoG 2021). ეთიკის საბჭო არაერთხელ გამხდარა კრიტიკის საგანი და სხვადასხვა ანგარიშებში მის უმოქმედობას და არაეფექტიანობას ესმება ხაზი (TIG 2020). ამიტომ, ამ ერთეულის გაჯანსაღება და ეფექტიანად ამუშავება ქალი დეპუტატების საქმიანობის გასაძლიერებლად მნიშვნელოვანია. თუმცა, ხშირად, საბჭოს მხრიდან დარღვევებზე რეაგირება პოლიტიკური ნების საგანია და გარდა სტრუქტურული გარდაქმნისა (დაკომპლექტებისას გენდერული ბალანსის დაცვა, პასუხისმგებლობის მექანიზმების გაძლიერება), საჭიროა, რომ ეთიკის საბჭოს მუშაობა პოლიტიკურად მიუკერძოებელი პრინციპებით ხდებოდეს, რაც ამ ეტაპზე, მოგვარებული არ არის (ბუჩუკური 2023; TIG 2020).

**გენდერული თანასწორობის საბჭო** უმთავრესი საპარლამენტო ერთეულია, რომელიც გენდერულ სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების

შეთავაზებზე პასუხისმგებელი და, ამავდროულად, საქართველოს პარლამენტში ქალთა გაძლიერებას უზრუნველყოფს (PoG 2017). საყურადღებოა, რომ მუდმივმოქმედ საპარლამენტო საბჭოებს შორის გენდერული თანასწორობის საბჭო ერთ-ერთი ყველაზე აქტიურია და მისი საქმიანობა, ძირითადად, დადებითად ფასდება (TIG 2022a; აქუბარდია 2023; ლაში 2023). საბჭოს 2022-2024 წლების სამოქმედო სტრატეგიაში (Parliament of Georgia 2022) პარლამენტში ქალთა გაძლიერების მიმართულებით დაგეგმილია მნიშვნელოვანი ღონისძიებები: პარლამენტის კომიტეტების სამოქმედო გეგმების გენდერული ანალიზი, ქალი დეპუტატების შეხვედრები ინტერპარტიულ ფორმატში, საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინება, რომელიც დაგეგმილია აღმოსავლეთის პარტნიორობის ქვეყნების პარლამენტებში გადაწყვეტილებების მიმდებ ქალ პრაქტიკოსთა გაერთიანების (community of practice) ფარგლებში.

თუმცა, ამ ყველაფრის ფონზე, საბჭოს ეფექტიანობა რამდენიმე ხარვეზის გამო შეიძლება კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს. საინტერესოა, რომ 26 ქალი დეპუტატიდან 13 მათგანი ამ საბჭოს წევრი არ არის (Parliament of Georgia n.d.). ქალთა ისედაც მცირე საპარლამენტო წარმომადგენლობის ფონზე, გენდერული საბჭოს მუშაობაში დეპუტატ ქალთა ნახევრის არყოფნა ამ ერთეულის რეალური მუშაობის მიმართულებით საფუძვლიან ეჭვებს აჩენს. ფუნდამენტურ ხარვეზად შეიძლება მივიჩნიოთ ასევე ის, რომ საბჭოს რეკომენდაციებზე შესაბამისი სახელმწიფო უწყებების რეაგირება და აღსრულების მექანიზმი სუსტია და შედეგზე ნაკლებადაა ორიენტირებული (TIG 2022b). შესაბამისად, საჭიროა, როგორც კონკრეტულად საბჭოს შემადგენლობამ, ისე ზოგადად პარლამენტის სხვა ერთეულებმა იმსჯელონ საბჭოს რესტრუქტურისაზე ისე, რომ ქალი დეპუტატების (თუნდაც, არაწევრი ქალების) წვლილი სხვადასხვა ფორმატებში რაც შეიძლება მეტად გაიზარდოს საბჭოს მუშაობისას. ასევე, მნიშვნელოვანია სხვა სახელმწიფო უწყებების ანგარიშვალდებულების გაზრდის მექანიზმებზე მუშაობა საინფორმაციო თუ საკონსულტაციო პლატფორმების ინიცირების გზით.

## დასკვნა და რეკომენდაციები

ქალთა პოლიტიკურ გაძლიერებას საქართველოს დემოკრატიზაციაში მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა შეუძლია, განსაკუთრებით, ქვეყნის ევროინტეგრაციის პროცესის ასეთ გარდამტეხ პერიოდში, როცა საქართველო ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებას ელის. ქალი პოლიტიკოსების ხელში არსებული რესურსების უგულებელყოფა აფერხებს ქვეყნისთვის ისეთი ფუნდამენტური საკითხების გადაჭრას, როგორცაა რადიკალიზებული პოლიტიკური გარემო, საზოგადოებრივი ნდობის კრიზისი სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი, არასაგნობრივი და ვიწროპარტიული დისკუსია და ა.შ. ქალ პოლიტიკოსებს არაერთი ინსტრუმენტი გააჩნიათ ამ მხრივ ქვეყანაში პოზიტიური ცვლილების შესატანად, რაც თვალნათლივ ჩანს საქართველოს პარლამენტში ქალი დეპუტატების მუშაობის მაგალითზე.

ამის საპირისპიროდ, ქალი პარლამენტარებისთვის ჯერ კიდევ ძლიერი დაბრკოლებაა სტერეოტიპული, გენდერულად სენსიტიური და სტრუქტურული პრობლემები, რომლებიც მათ გაძლიერებას უშლის ხელს. ასეთ პრობლემებს შორისაა ქალთა მიმართ ამომრჩეველსა და პარტიაში სტერეოტიპული აღქმები, მიჯაჭვულობა საოჯახო საქმიანობაზე და მათი რეპუტაციული მოწყვლადობა დემონიზების თუ სხვა ტიპის ზიანის წინაშე. ქალი დეპუტატებისთვის ამ პრობლემების მოგვარებას ხელს ვერ უწყობს ისეთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტები, როგორცაა ეთიკის და გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოები, რადგან ხშირად მათი ეფექტურად მუშაობა, განსაკუთრებით ოპოზიციონერი ქალების გასაძლიერებლად, უმრავლესობის პოლიტიკური ნებაზეა დამოკიდებული. ამ გამოწვევებზე საპასუხოდ, ნარკვევში შეთავაზებულია შესაბამისი რეკომენდაციები პარლამენტისთვის, ქალი დეპუტატებისთვის და პოლიტიკური პარტიებისთვის.

### **რეკომენდაციები საქართველოს პარლამენტს:**

- **საქართველოს პარლამენტში** დაიგეგმოს და განხორციელდეს პოლიტიკური კუთვნილების განურჩევლად, ქალ დეპუტატთა მიმართ ნდობის, სოლიდარობის და თანაბრობის აღქმის მიმართულებით ღონისძიებები, მათ შორის, მაგალითად, საერთაშორისო პრაქტიკის გაზიარების, დასავლურ სტანდარტებთან გაცნობის და ჰარმონიზაციის კუთხით;
- **საქართველოს პარლამენტში** შეიქმნას ხელშემწყობი მექანიზმები, მაგალითად, კვოტირების მსგავსი ინსტრუმენტი, რათა გაიზარდოს შესაძლებლობა საპარლამენტო ოპოზიციის წევრი ქალებისთვის, დაიკავონ სხვადასხვა წამყვანი პოზიციები პარლამენტში, სადაც ისინი საკუთარი დღის წესრიგის უფრო თვალსაჩინოდ წარმოჩენას შეძლებენ;
- გაძლიერდეს **ეთიკის საბჭოს** რეაგირების მექანიზმები გენდერული ნორმების დარღვევაზე. ამისთვის შეიქმნას მონიტორინგის და ანგარიშვალდებულების დამატებითი ინსტრუმენტი, მაგალითად, მოწვეულ იქნას სახალხო დამცველის შესაბამისი წარმომადგენლობა პარლამენტში გენდერულად სენსიტიური დარღვევების განხილვისას;
- პოლიტიკური მიკერძოებულობის თავიდან აცილების მიზნით, **ეთიკის საბჭოს** შემადგენლობა დაბალანსდეს არაპარტიული პროფესიონალი წევრებით (მაგალითად, სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებით), რომლებსაც შეეძლებათ მრჩეველთა საბჭოს ან რაიმე სხვა ტიპის საკონსულტაციო პლატფორმის შემთხვევაში გავლენა მოახდინონ საბჭოს ეფექტიანობის გაზრდაზე;
- დაკომპლექტდეს **ეთიკის საბჭო** ისე, რომ მის წევრებს შორის გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა რაოდენობა ადეკვატურად იყოს წარმოდგენილი;

- პარლამენტის შესაბამის სტრუქტურებში (კომიტეტები და საბჭოები) გაიმართოს დისკუსია იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება გაძლიერდეს **გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოს** მიერ გაცემული რეკომენდაციების აღსრულების ეფექტიანი კონტროლი სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებების მხრიდან;
- **გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭომ** შექმნას დამატებითი მრავალმხრივი ფორმატები სამოქალაქო სექტორთან და კვლევით ცენტრებთან დარგობრივი მუშაობისთვის, გამოცდილების გაზიარებისა და კომპეტენციის გაღრმავების მიზნით, რომელიც გენდერულად სენსიტიურ საკითხებზე მუშაობას სჭირდება.

### რეკომენდაციები პოლიტიკურ პარტიებს:

- წინასაარჩევნო კამპანიის დროს პარტიამ მაქსიმალურად იზრუნოს იმაზე, რომ საარჩევნო სიებში მოიზიდონ კვალიფიციური ქალი პოლიტიკოსები, რომლებიც პარტიის დღის წესრიგში, საარჩევნო პროგრამაში და წინასაარჩევნო კამპანიებში რეალურ ცვლილებებს შეიტანენ;
- წინასაარჩევნო კამპანიების დროს დაგეგმონ კონკრეტულად ქალი პოლიტიკოსების სიძლიერის და უპირატესობების წარმოჩენის სტრატეგია, რაც მათ მეტად დაეხმარება ამომრჩევლის ნდობის მოპოვებაში;
- პარტიებმა, რომლებსაც უკვე ჰყავთ მანდატის მფლობელი ქალი დეპუტატები, აქტიური საინფორმაციო კამპანია აწარმოონ ე.წ. წარმატებული ისტორიების (success story) მიმართულებით საზოგადოებაში, შეიტანონ ეს საკითხი 2024 წლის საარჩევნო კამპანიის სტრატეგიის დაგეგმვისას;
- პარტიებმა, რომლებსაც უკვე ჰყავთ მანდატის მფლობელი ქალი დეპუტატები, გამოიყენონ ეს რესურსი (საკომიტეტო განხილვები თუ ინფორმაციის გამოთხოვის სხვადასხვა ინსტრუმენტები) საკუთარ პლატფორმაში ქალი ამომრჩევლის საჭიროებების და გადაჭრის გზების ასახვად;
- გააძლიერონ სადისკუსიო პლატფორმები ქალი წევრებისა და ქალი ამომრჩევლისთვის ყოველწლიური ფორუმების, საზაფხულო სკოლებისა და ბანაკების ან კვლევითი სავსრულ სასაუბროების სახით;
- დააინიცირონ ან მხარდაჭერა გამოუცხადონ ქალთა ინტერპარტიულ პლატფორმებს, რაც ხელს შეუწყობს კონკრეტულად ქალი პოლიტიკოსების გამოცდილების გაზიარებას, მათ შორის თანამშრომლობითი პოლიტიკური მუშაობის პრეცედენტის შექმნას;

- მხარი დაუჭირონ რეგულარული ერთობლივი საკონსულტაციო პლატფორმის შექმნას პოლიტიკაში გენდერის საკითხებზე სპეციალიზებულ სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებთან და გააძლიერონ მუშაობა ამ მიმართულებით.

## გამოყენებული ლიტერატურა

- CEC. nd. ხელმისაწვდომია: <https://cesko.ge/ge/archevnebi/2020> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- EIGE. 2022. Gender-sensitive Parliaments. ხელმისაწვდომია: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-sensitive-parliaments/assessments/overview> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- Franceschet, Susan, Crook, Mona Lena & Tan, Netina. 2021. The Palgrave Handbook of Women's Political Rights. Birkbeck, University of London London, UK;
- Inglehart, Ronald, and Pippa Norris. 2003. Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World. New York: Cambridge University Press;
- Interpressnews. 2023. ქალი დეპუტატები - სახელმწიფომ მოძალადის მხარე დაიკავა, რაც მიუღებელია! მოვითხოვთ რეაგირებას კანონის სრული სიმკაცრით! ხელმისაწვდომია: <https://www.interpressnews.ge/ka/article/750076-kali-deputatebi-saxelmcipom-mozaladis-mxare-daikava-rac-miugebelia-movitxovt-reagirebas-kanonis-sruli-simkacrit/> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- IPU. 2022. Monthly ranking of women in national parliaments. ხელმისაწვდომია: <https://data.ipu.org/women-ranking?month=2&year=2022> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- Kittilson, Miki Caul. 2021. Gender and Electoral Behavior. In Franceschet, Susan. The Palgrave Handbook of Women's Political Rights. Birkbeck, University of London London, UK;
- O'Brien, Diana Z. & Piscopo, Jeniffer M. 2021. The Impact of Women in Parliament. In Franceschet, Susan. The Palgrave Handbook of Women's Political Rights. Birkbeck, University of London London, UK;
- PoG. n.d.a. პარლამენტის წევრები. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/parliament-members> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- PoG. n.d.b. პარლამენტის წევრის კითხვა. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/parliament-members> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- PoG. 2021. პარლამენტის ეთიკის საბჭოს შემადგენლობაში 8-ის ნაცვლად 12 წევრი იქნება. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/media/news/parlamentis-etikis-sabchos-shemadgenlobashi-8-is-natsvlad-12-tsevri-ikneba> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- PoG. 2022. დოკუმენტები. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/parliament/councils/51090/documents> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- TIG. 2020. The Code of Ethics of the Parliament of Georgia is not an Effective Document. ხელმისაწვდომია: <https://transparency.ge/en/post/code-ethics-parliament-georgia-not-effective-document> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- TIG. 2022a. Performance Evaluation of the Gender Equality Council. ხელმისაწვდომია: <https://transparency.ge/en/post/performance-evaluation-gender-equality-council> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- TIG. 2022b. Ethics Council in the Parliament of the 10th Convocation has not yet been Activated. ხელმისაწვდომია: <https://www.transparency.ge/en/post/ethics-council-parliament-10th-convocation-has-not-yet-been-activated> ბოლოჯერ ნანახია: 24 მარტი, 2023;
- ზაგრატია, თამარ. 2020. ქალი ამომრჩევლის ელექტორალური ქცევის ირაციონალური და რაციონალური ასპექტები. ხელმისაწვდომია: <http://eecmd.org/wp-content/uploads/2020/06/%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%90> %E1

[%83%97%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%A0-%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%92%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%90 EE CMD\\_2020.pdf](#) ბოლოჯერ ნანახია: 13 აპრილი, 2023;

ბიძინაშვილი, ნინო. 2021. დეპუტატი მანდატურის ფუნქციით — როგორ იძალადეს ქალებზე პარლამენტში. ხელმისაწვდომია: <https://netgazeti.ge/news/554876/> ბოლოჯერ ნანახია: 13 აპრილი, 2023;

კუნჭულია, ლელა. 2022. ვინ დატოვა, ვინ დარჩა, ვინ წყვეტს საქართველოს მომავალს პარლამენტში? ხელმისაწვდომია: [shorturl.at/wPQY8](http://shorturl.at/wPQY8) ბოლოჯერ ნანახია: 13 აპრილი, 2023;

ნემსაძე, გვანცა. 2023. "პოლიციური რეჟიმის მაგალითი" - დეპუტატი ქალები იხსენებენ "აგენტების" კანონის პირველ განხილვას. ხელმისაწვდომია: [shorturl.at/HNS48](http://shorturl.at/HNS48) ბოლოჯერ ნანახია: 13 აპრილი, 2023;

ცქიფურიშვილი, ნათია. 2022. ქალი ოპოზიციონერი დეპუტატების სოლიდარობა წულუკიანს. ხელმისაწვდომია: <https://netgazeti.ge/news/631945/> ბოლოჯერ ნანახია: 13 აპრილი, 2023.

### კვლევითი ინტერვიუები:

აქუბარდია, თეონა. 2023, 16 მარტი, საქართველოს პარლამენტი, პირადი კომუნიკაცია;

ბუჩუკური, ანა. 2023, 17 მარტი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია;

ლაშხი, მარიამ. 2023, 27 მარტი, საქართველოს პარლამენტი, პირადი კომუნიკაცია.



Schweizerische Eidgenossenschaft  
Confédération suisse  
Confederazione Svizzera  
Confederaziun svizra

**Embassy of Switzerland in Georgia**



საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი  
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი (GIP) არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

პუბლიკაცია მომზადდა „საქართველოში შვეიცარიის კონფედერაციის საგარეო საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტის“ მხარდაჭერით. აქ გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტისა“ და „საქართველოში შვეიცარიის კონფედერაციის საგარეო საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტის“ შეხედულებებს.

#### **დოკუმენტის ციტირების წესი:**

**ნინო სამხარაძე,** *“ ქალთა პოლიტიკური გაძლიერება და საქართველოს დემოკრატიზაცია: რატომ არის მნიშვნელოვანი პარლამენტის ინკლუზიურობა? ”* პოლიტიკის ნარკვევი #47, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი, აპრილი 2023.

© Georgian Institute of Politics, 2022

13 Aleksandr Pushkin St, 0107 Tbilisi, Georgia

Tel: +995 599 99 02 12

Email: [info@gip.ge](mailto:info@gip.ge)

For more information, please visit

[www.gip.ge](http://www.gip.ge)